

EMALT tütreste 1/12.77

S I R J E sünd. 11. juunil 1944
Alumõisa walitseja majas - pühap.
hommikul kell 3.20

1.

Esimese osa su elust kirjutan päewikuna tagant järgi- nagu seda mäletan.

Kahjuks läks just see tähtsaim osa päewikust kaduma.

Kuna Tallinna pommitati aastal 1944 eriti laup.pühap. siis olime üürinud ALU mõisa valitsejalt, nende suure saali. Selle olime kaardinate abil teinud kolmeks mugavaks toaks. Suure osa hinnalisemaid tarbeasju ja osa mööblistki olime sinna toonud.

Viibisime selletõttu ikka laup.pühap. Alus, peapõhjus oli, et ootasid sind.

Sinu isa oli ka enamasti seal, aga vahetevahel jäi linna. Minuga kaasas olid vanaema ja Valli (Valli oli meie majaabiline)- 27 aastane punapäine tüdruk.

9 märtsil oli suur Tallinna pommitamine, mis algas kell 7 õhtul ja kestis teise hommikuni. Üks kolmandik meie pealinna majadest põles maha. Nende hulgas ka sinu isa töökoda ja minu äri kesklinnas. Terve kesklinn hävines peaaegu täiesti. Inimohvreid oli mitmed tuhanded.

See sündmus andiski meile idee- viibida nädalalõpud kaugel linnast.

10 juunil olime jälle teel Alusse ja siis tundsin, et VEED tulid teel juba ära.

2.

Olin väga kokkunud, sest polnud siis veel teadlik-mis tagajärg sinu sündimisel võib selletõttu olla.

Tol ajal ei antud mingeid seletusi sünnituse eel.

Ei teadnudki mina, et seda võib juhtuda.

See oli hilja õhtul kui Alumõisa kohale jõudsime,

Tallinnast Alusse on umbes 60 km., aga teed olid ju

sõjatõttu halvasti seisukorras ja polnud juttu kiirest sõidust.

Jõudsime Alusse kell 11 õhtul ja siis algasid ka

esimesed valud. Isa kutsus ruttu arsti, teda polnud just siis kodus ja saadeti ämmaemand, aga varsti tuli ka arst.

Sündisid kell 3.20 pühapäeva hommikul. Meie maja oli ümbritsetud ilusast mõisa pargist, mis oli täis sireleid.

Sinu isa õnnitles mind suure sületäie sirelitega.

Kõik läks hästi ja kergelt. Sa olid ka pisikene, ainult 2400 gr. aga siiski 51 sm. pikk. Juuksed olid tumedad ja küllalt pikad, et Valli sai neile järgmine päev siduda siidipaela.

Esimesed nädalad nutsid sageli, sest sind vaevasid gaasid.

Sel ajal polnud muud abinõu, kui kästi sind terve ühe öö ja päeva hoida ilma rinnata ja anda ainult kummeli- teed. Vanaema juhtus just sel nädalal olema Tallinnas.

3.

Kui vanaema tuli tagasi koju ja nägi sind, ehmatas ta ära. Olid kaalult alanenud ja nägid närtsinud välja. Lohutasin teda, et see läheb üle ja kosud varsti.

Elasime keset õitsvaid sireleid aga hoolimata suurest röömust sinu üle, vaevas meid suur teadmatus.

Oli teada, et sakslased meie maalt varsti põgenevad aga oli oodata uusi okupante venelasi.

Rahvas valmistus ka põgenemisele. Rootsi riik oli oma kodanikud suurte laevadega ära viinud. Sama olid ka Sakslased teinud.

Õhutati ka eestlasi Saksamaale minema, ja osa rahvast tegigi seda. Meie aga otsustasime põgenemise korral valida erapooletu Rootsi.

Terve suve elasime Alus, aug, kuul pidasime sinu ristimist.

Selleks paigutasime pikad lauad ja pingid, mõisa töldade ruumi. Ehtisime seinad värskete kaskedega ja külalisi oli 60 paiku - kõik ümbruskaudu inimesed ja osa sõpru ja sugulasi Tallinnast. Sinu isa oli selleks toonud meie koguduse õpetaja STOCKHOLMI (tema nimi)

Alusse. Meie kuulusime Kaarli kiriku alla Tallinnas. Sinu ristiksaks sai Otto ja ristiemaks prl. Pärna. Sul oli veel üks ristisa, kes oli OTTO söber-ta

4

nime olen unustanud. Otto oli sunnitud viimase gümnaasiumi klassi enneaegselt lõpetama, sest sakslased kutsusid uuesti loodud sõjaaegse seadusega, kõik viimase aasta güm. õpilased sõjaväkke.

Ta teenis oma aja lennuväel- mehaanikuna. Ta helistas mulle sageli ja oli teada saanud su sündimisest ja samal pühapäeval oli ta toredate tordi ja pudeli veiniga mind ja sind õnnitlemas. Kust tal õnnestus neid saada, ei tea ma tänapäeval, sest sellist kaupa polenud kaua müügil olnud.

Sept. keskpaiku viis su isa meid kõiki Tallinna et teha ettevalmistusi põgenemiseks.

Sina olid kosunud ja erk- hea tüdruk. Olid kolme kuine ja meile tegid ainult rõõmu. Oli sul ka palju kasvatajaid.

19 sept. õhtul sai su isa teada oma endise sõbra ja tuukri käest, et tema kavatses põgeneda Rootsi. Ta oli just siis ühe sanitar laeva kapten ja oli saanud sakslastelt käsu viia haavatud sõdurid Saksamaale. Selle laeva nimi oli SALME ja see oli kuulunud varem sinu isale, kui ta oli teinud laevade tõstmise töid. Tuukri nimi oli PÖLD ja ta oli olnud aastaid sinu isa teenistuses tuukri kui ka kaptenina.

Ka temal oli 3 kuine tütar nimega HELLE.

Kiiresti pakkisime kokku hädatarvilikud asjad, koju maha jäi kõik- mälestused ja maapealne vara.

Majaabiline VALLI ei soovinud meiega kaasa tulla,

5
sest tal polnud võimalik oma vanematele sellest teatada.

Nad elasid Tallinnast kaugel Saaremaal.

Õegin katses oma vanematele helistada, kes olid ka ühe minu
tädi juures maal- KOIKSEL, Kabala Vallas Lõpe talus. Ema
~~is~~ õde Miina elas seal.

Ma ei saanud oma vanematega enam ühendust, sest telefonid
enam ei olnud korras. Ott ja Leida olid meie saatjad.

Kutsusime neid kaasa. Aga mu õdedel olid mehed Venemaal ja

ootasid neid tagasi. Ott ei tahtnud meie vanemaid üksi jätta.
Sest suurem osa teistest vendadest olid, kas Siberis või
segaduses just siis kadunud.

Tallinnas oli kohutav kaos- kõik tahtsid põgeneda.....

Jõudsime laevale, mis oli 1000 tonni suurune- tihedalt täis
põgenejaid. Mina sain omale kohe sõidu alguses Kapteni kajuti.
Kapten Põllu naine oli haigestunud merel ja nüüd oli mul kaks
kolmekuist tüdrukukest hoida. Piim rinnast oli ärevuse tõttu
kadunud, kaasas oli mul valmiskeedetult suur pudel "vällingut"

Sest jätkus teile mõlemile. Jmelik, aga see hoidis end

värske, ehkki olime teel kuni 22 sept. hommikuni.

Kui olime jõudnud poolele teele Tallinnast Stockholmi poole,
nägime korraga merel suurt halli sõjalaeva. Kohkumine oli

suur. Enamikus inimesed puhkesid, kas nutma või jumalat
paluma- kardeti ju vaenlasi, kas Sakslasi või venelasi.....
Küll oli rõõm suur, kui saime tada, et laev kuulub Rootsile
ja olime juba Rootsi vetes.

Teie kaks pisikest tüdrukut aitasite mul -need elu kurvemad
päevad siiski hästi möödasaata. Teie ei annud mulle aega
mõtisklema seks.

6.lhk.

7

Rootsi toll tuli laevale ja meid kõiki küsitleti ja registreeriti. Registreerimisel pidime näitama oma passi (kellel need olid). Sel puhul õnnitles mind üks tolliametnikest, rääkides saksakeelt. Küsisin, mis puhul tema naeris ja ütles, teil on täna sünnipäev!! Pögenemisel olin ju selle ja kõik muu unustanud, oli ju vaid tähtis eluga pääseda - oli ju keelatud sakslaste poolt mujale minna, kui saksamaale ja venelased ei lubanud meid üldse põgeneda.

Laevalt juhiti meid ühte sauna, kus meil määriti pead mingi "täivastase vedelikuga", ehkki meil oma teada neid polnud. Jmelik oli ka see, et sinu pisike hõredade juukstega pea ka määriti samaga.

Saunas juhtus veel selline asi, et asetasin sinu seniks ühele laiale pingile, kui mul pead määriti ja viimasel hetkel takistasin üht eesti naist - kel laps süles oli - sinu peale istumast. Ta taganes ja pidi istuma.

Võid ette kujutada minu hüüatust talle!!!!!!!!!!!!

Hiljem ei julenud ma enam kunagi rahvamurrus^{sind} kühugi lamama panna.

Saunast saadeti meid ERIKSDALS FOLKSSKOLA aulasse, kuhu oli ülesseatud umbes 400 voodit. Need olid kahekordsed.

Üleval minu peal magas keegi noor naine, kes hiljem osutus lastearstiks - ta nime olen unustanud.

Su isa ema sattus esialgu teise laagri - hiljem ühendati ta meiega. Jsa aga oli teisepool Stochholmi, ühes teises

7

kooli aulas. Rootsi lapsed ei käinud esimesed päewad meie sealolles üldse koolis. Hiljem korraldati seda. Aga ega nad ei saanud oma võimlemissaali kasutada.

Söök oli hea ja rootslaste käitumine sõbralik.

Sina aga segasid üldist korda ja hakkasid nädalapäewad täpsalt kell 10 öhtul karjuma ja tegid seda mitu tundi. üks eesti üksiklastest daamidest, polnud harjunud lastekisaga ja manitses mind midagi etevõtma, et sind vaigistada. Olin ju ise õnnetu su ülalpidamise pärast, selles võõras miljööis - aga mis sain teha. ülevalt minu voodikaaslane - sosistas mulle - mina tean kui arst, et siin pole midagi teha - pole abinõusi - mine ja pane lapse selve daami voodile ja vaatame, kas ta siis jääb vait! Tegingi nii ja olime mõlemad valmis naljale - ja see tuligi: Sina hakkasid hirmsasti karjuma - sa röökisid ja rahvas naeris ja pilkas seda vaest daami. Sellest päewast peale ei teinud keegi enam mingit märkust, kui mõni laps nuttis.

paari nädalapärast haigestusid sa "VATTEV KOPPAR" isse. Pea-keha ja kõik olid täis vesirakke. Meid eraldati saime omaette toa, aga varsti tuli sinna veel kaks eesti naist. See tuukri naine - Helle ja siis keegi pr. Saar oma Evaga. Kõik kolm olite natuke üle kolme kuu. Sinu rõuged kihelesid ja sa nutsid, Hiljem muutusid need rakukesed kuivades mustaks ja hakkasin kahtlema, kas see üldse on harilik VATTEN KOPPAR - Palusin isa, kes meid käis sageli külastamas ja oli juhuslikult minu

1hk.8

vana ärikunde ja hea tuttavaelastearsti DR" AUG" WELTMANNI-GA samas laagris, et nad kahekesi meid vaatama tuleksid. Nad tulidki ja olin rõõmus - et tehti kindlaks ikkagi harilikud tuulerõuged.

Loobusime vanaemaga sel päeval oma lõunast -meestele. Rõõmsana ja täis kõhtudega lahkusid nemadki. Veel ei tunnud meist keegi nukrust kodumaa lahkumise üle. Rinnas oli rõõm, et oleme pääsenud vaenlaste eest. Veel ei hirmutanud meid mõte, et vaenlased sinna kauaks jäävad. Lootsime ikka sõjalõpul vabala kodumaale tagasi minna.

Olime valmis ükskõik millisele kehalisele tööle minema, see siinolek oli ju meie meelest lühiajaline juhtumus. 13 dets. hommikul olime rõõmsalt üllatatud, kuid korraga ilmus meie suurde saali, kuhu olime kõik kogunenud-rida valgges riides lapsi- LUCIADI lauldes ja põlevad küünlad käes. Saksakeeles seletati meile selle tähendust-.

Meie meelest oli see "taewaime", sellist ilusat ilmutust polnud meist keegi enne läbielanud. Need olid selle kooli lapsed, kelle võimlemissaalis meie elasime. Selle ilusa "väguse mängu" traditsiooni lubasime koju tagasimeinnes - kaasavõtta.

Dets. keskpaiku hakati inimesi laiali saatma, kas tööle või edasi teistesse laagritesse. Kõik emad väikeste lastega- saadeti edasi laagrisse. Meie sattusime oma perega Frostavalleni hotelli. Meid oli seal loo inimese ümber. Vanaema oli laenanud kuskilt ühe masina

lhk.9

ja ömmelnud ühest valgest tekist sulle sooja
koti, milles viibides saime sind väljast viia ilusasse
lumerikkasse Frestavalleni parki.

Meil oli oma perega omaette tuba. Vanaema elas kohe meie
läheduses ühe teise eesti üksiku naisega. Sest need toad
(olid ju tavalised hotellitoad- kahekordsete vooditega
kahele isikule. See oli üks lihtne aga mugav spordihotell.
Alumisel korral oli kaminaga kogunemisruum, kus meie
(öhtud viibisime ja ikka tegime veel suuri tagasiminemise
plaane. Raadiot kuulati, ajalehti loeti.....arutati ja vaieldi.
Aga kõik tundsid ja nägid poliitikas märke, et varsti
on sõda läbi ja saame koju.....Omaksetest ei teadnud midagi...
Perenaisteks hakkasid paar energilist daami ja saime sellest
ajast peale tagaigatsetud eesti toitu, nagu hapukapsast
rosoljet, suppe- lihapirukaid ja muud. Süüa saime hästi ja
sulle keetsin isiklikult "VÄLLINGUT" jahust- võist ja piimast.
Valmis toite beebidele polnud. Tasapisi hakkasid sööma ka püreesi
ja puuvilja. Sa kosusid igati hästi, olid rõõmsameelne ja sa
ei nutnud enam. Olid ilus ja armas beebi. Meie meelest kõige
ilusam maailmas, nii mõtlevad ju kõik vanemad.....

Käisime sageli isaga suusatamas- suuskade üürimine maksis
ju ainult 1 kr. Raha olime saanud oma ehtete müügist ja
isa tegi ka selles laagris olles sõidu Stockholmi, et seal
müüa meie kahte kasukat ja muud. Temaga kaasa sõitis meie
selaegne laagriülem, kes oli eestlane. Neil oli ka sekeldusi
Stockholmis, sest oli sõjaaeg ja põgenikud ei tohtinud ilma
eriloata oma laagrist lahkuda. Kasukate pandimajja andes

lhk. 10

oli neilt nimesi küsitud ja siis rullis välja kogu nende olemasolu. Sel õnneks tagajärgi kumbalegi ei olnud. Jsaal oli aga nüüd raha ja ta tahtis kohe laagrist lahkuda, et ise millegagi tegelema asuda, aga mitte Rootsiiriigi arvel laagris elada.....

Jõulud pidasime muidugi vaikselt aga hubaselt Frostavalle-
nis. Jõuluõhtul oli kuusk, kingitused lastele ja pidusöök.
Kõik oli jälle Eesti pärane ja mõtted läksid üle kodumaale.
See asjaolu tekitas meile sisemist rahutust, sest ikka veel
polnud midagi kodumaalt kuulda. See jäi meile veel kauaks
suletuks. Aga meil oli ju lootusi, varsti tagasi pääseda..
Sul oli palju inimesi hoidjateks, kõigile olid ju pisike-
seks mängukanniks. Peeti pidusi ja sageli esinesid mitme
sugused rootsi artistid..... Aeg kadus ruttu, ag Eesti
oodatud vabanemine ikka veel ei lähenenud ja mehed eriti
muutusid rahutuks. Jsa tahtis igahinna eest lahkuda
laagrist, aga seda ei lubatud enne kui oli tööja korter.
Oli veel sõjaaeg ja raske tööd muretseda umbkeelsete
välismaalastele. Polnud meil ka veel passisi. See kõik
võttis kuid aega-eestlasi oli ju ise üle 23.000. Aga siia
oli kogunenud tohutu hulk igasugu muid põgenikke.
Aprilli alul sõitsime isaga Hööri alevisse, et tööd
otsida ja ka korteri. Sattusime ühe puutööstusse. See
oli pisikene perekonna ettevõtte ja leppisime kokku, et
nad annaks meile paberi, et isasaab seal tööle. Tegelikult
oli see näiline dokument, sest isa ei kavatsenudki ega
poleks saanudki sinna tööle minna. Nüüd hakkasime korteri